

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA INTERWENCJI PRAWNEJ W ROKU 2008

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej zostało powołane na Zebraniu Członków Założycieli w dniu 18 maja 2005 r. i zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 2 września 2005 r. pod numerem KRS 0000240024.

Celami Stowarzyszenia są:

1. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji;
2. świadczenie bezpłatnej pomocy prawnej w szczególności: cudzoziemcom, w tym uchodźcom i osobom ubiegającym się o ten status, więźniom, małoletnim, kobietom, rodzinom adopcyjnym;
3. pomoc osobom zagrożonym marginalizacją lub znajdującym się w trudnej sytuacji;
4. działanie na rzecz przestrzegania praw człowieka;
5. działanie na rzecz sprawiedliwości naprawczej, w tym mediacji;
6. działanie na rzecz równego statusu kobiet i mężczyzn;
7. przeciwdziałanie przemocy;
8. podnoszenie świadomości prawnej w społeczeństwie.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

1. Udzielanie osobom potrzebującym pomocy prawnej, m.in. poprzez reprezentowanie ich w postępowaniu przed organami władzy publicznej.
2. Zabieranie głosu w publicznych debatach w sprawach z zakresu statutowej działalności Stowarzyszenia.
3. Działanie na rzecz reform prawa, wymiaru sprawiedliwości i polityki społecznej.
4. Prowadzenie monitoringu instytucji publicznych, a także powstawania i przestrzegania przepisów prawnych oraz praktyki ich stosowania.
5. Wspieranie przedsięwzięć, mających na celu w szczególności: szerzenie wiedzy prawnej, promujących ideę równego statusu kobiet i mężczyzn lub podejmowanych na rzecz grup, podlegających wykluczeniu społecznemu.
6. Prowadzenie działań edukacyjnych, socjalnych i kulturalnych, skierowanych do różnych grup społecznych.
7. Prowadzenie działalności wydawniczej.
8. Prowadzenie mediacji oraz sesji sprawiedliwości naprawczej.
9. Współpracę i wymianę doświadczeń z innymi organizacjami i instytucjami polskimi, zagranicznymi i międzynarodowymi.

Władze Stowarzyszenia

W skład **Zarządu** wchodzi:

dr Witold Klaus – Prezes Zarządu,

dr Agnieszka Gutkowska (d. Jasiakiewicz) – Członkini Zarządu,

Agnieszka Kwaśniewska – Członkini Zarządu (dokooptowana w listopadzie 2008 r. do składu Zarządu),

Maria Niełacna – Członkini Zarządu,

Małgorzata Pomarańska-Bielecka – Członkini Zarządu.

W skład **Komisji Rewizyjnej** wchodzi: dr Dagmara Woźniakowska (Przewodnicząca) oraz dr Michał Fajst i Beata Zajac (członkowie).

Działalność Stowarzyszenia wyznaczają trzy punkty:

Sprawa – prowadzenie poradnictwa prawnego w konkretnych sprawach, łącznie z reprezentowaniem osób, którym pomaga SIP, przed sądami oraz organami administracji. Udzielania porad prawnych świadczone jest w oparciu o standardy opracowane przez Stowarzyszenie.

Informacja – prowadzenie programów edukacyjnych oraz informacyjnych dla różnych grup społecznych na temat ich uprawnień oraz obowiązków, a także szerzenie świadomości prawnej i obywatelskiej w społeczeństwie.

Prawo i polityka – podejmowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji prawnej marginalizowanych grup społecznych oraz wpływanie na politykę prowadzoną przez państwo i jego instytucje, m.in. poprzez prowadzenie badań i monitoringów.

Stowarzyszenie prowadzi działalność w czterech sekcjach tematycznych:

- **SEKCJA DS. CUDZOZIEMCÓW,**
- **SEKCJA POMOCY DZIECKU I RODZINIE**
- **SEKCJA SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ,**
- **SEKCJA WOLNOŚĆ.**

Działalność Stowarzyszenia została doceniona przez Fundację **Ashoka – Innovators for the Public** w 2008 r. Prezes Stowarzyszenia za działalność swoją i Stowarzyszenia otrzymał **Spółecznego Nobla 2008**.

SEKCJA DS. CUDZOZIEMCÓW

Koordynatorka sekcji: Aleksandra Chrzanowska

Członkowie sekcji: Dawid Cegiełka, Aleksandra Chrzanowska, Zalina Gayrbekova, Katarzyna Gracz, Agnieszka Gutkowska, Witold Klaus, Katarzyna Wencel, Grzegorz Wilga.

I. Poradnictwo w sprawach indywidualnych.

W sumie w 2008 r. opieką prawników i/lub doradcy integracyjnego objętych było **350 osób** – cudzoziemców, którzy ubiegają się o nadanie statusu uchodźcy lub otrzymali którąś z form ochrony międzynarodowej.

Poradnictwo prawne

W styczniu 2008 rozpoczęła się realizacja kolejnego projektu finansowanego z środków Europejskiego Funduszu Uchodźczego polegająca na świadczeniu pomocy prawnej cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy oraz osobom, które ten status już otrzymały bądź też przyznano im zgodę na pobyt tolerowany albo ochronę uzupełniającą.

Porady prawne udzielane były w ramach projektów: „**Prawnicy na rzecz uchodźców III**” realizowanego ze środków Europejskiego Funduszu Uchodźczego (we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Kliniką Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Ośrodkiem Praw Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Fundacją Instytut na Rzecz Państwa Prawa), „**Integracja przez edukację**” finansowanego ze środków Wojewody Mazowieckiego oraz „**Równe szanse, równe prawa**” finansowanego ze środków Urzędu m. st. Warszawy.

Trzy razy w tygodniu porady udzielane były w języku rosyjskim, angielskim i polskim, a 1 raz w tygodniu po francusku, angielsku i po polsku. Nasza działalność koncentrowała się głównie na pisaniu odwołań od decyzji od Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz na dokonywaniu innych czynności związanych z procedurą rozpatrywania wniosków cudzoziemców o nadanie im statusu uchodźcy, takich jak np. sporządzanie wniosku dowodowego, udział w przesłuchaniu cudzoziemca, w przypadku gdy nasz prawnik występował jako pełnomocnik w jego sprawie.

W 2008 roku udzieliliśmy porad prawnych **285 osobom**. Część spraw zakończono, część z nich znajduje się obecnie na różnych etapach postępowania administracyjnego i sądowno-administracyjnego. Warto podkreślić, że SIP występował jako uczestnik podczas postępowania przed **Naczelnym Sądem Administracyjnym**, podczas którego NSA stwierdził w swoim

wyroku, że członkowie rodziny uchodźcy mogą stanowić grupę społeczną w rozumieniu Konwencji Genewskiej z 1951 r. W ramach ponadkrajowego oddziaływania projektu, warto wspomnieć wystosowanie przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej wniosku do **Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu** o zastosowanie tzw. „interim measures” w sprawie jednego z klientów Stowarzyszenia. W 2007 roku Trybunał na wniosek Stowarzyszenia zalecił władzom polskim wstrzymanie procedury ekstradycyjnej i wydaleniowej do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w postępowaniu dotyczącym wniosku klienta o nadanie mu statusu uchodźcy na terytorium RP. W 2008 r. sprawa nadal była w toku i będzie kontynuowana w 2009 roku. Prawnik Stowarzyszenia jest w stałym kontakcie z Trybunałem.

Udzielaliśmy także porad prawnych cudzoziemcom, których status na terytorium Polski jest już uregulowany, tj. posiadają status uchodźcy lub zgodę na pobyt tolerowany. Najczęściej porady udzielane były z zakresu pomocy integracyjnej, pomocy socjalnej, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, rozpoczynania działalności gospodarczej oraz innych zagadnień prawnych, z którymi cudzoziemcy mają problemy w swoim życiu (np. problemy w bankach, kontaktach z urzędami, kwestii związanych z wyrobieniem dokumentów, korzystania ze świadczeń medycznych, rejestracją w Urzędzie Pracy czy uzyskaniem numeru PESEL lub NIP).

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej udziela także pomocy prawnej cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy przebywającym w aresztach deportacyjnych i ośrodkach strzeżonych (drogą telefoniczną, za pośrednictwem poczty i faksu). Ponadto, Stowarzyszenie świadczy poradnictwo integracyjne i międzykulturowe.

Projekt antydyskryminacyjny

Od września do grudnia realizowaliśmy ze środków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji projekt „**Równe prawa – przeciwdziałanie dyskryminacji na tle rasowym, narodowościowym i etnicznym**”. Jego celem było świadczenie poradnictwa dla ofiar dyskryminacji rasowej, narodowościowej lub etnicznej, a zarazem prowadzenie różnorodnych działań edukacyjnych, mających na celu upowszechnienie wiedzy o sposobach udzielania pomocy ofiarom dyskryminacji oraz o przyczynach samego zjawiska. Aby w pełni móc zrealizować zakładane cele, projekt był realizowany w partnerstwie ze Związkiem Biur Porad Obywatelskich.

Realizacja projektu była podzielona na następujące elementy:

1. Wypracowanie wytycznych dla osób, udzielających porady z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji.
2. Przeprowadzenie szkolenia dla doradców oraz prawników oraz opracowanie materiałów informacyjnych (zadanie realizowane przez Związek Biur Porad Obywatelskich).
3. W ramach projektu została zaktualizowana **strona internetowa** dla osób dyskryminowanych ze względu na rasę lub pochodzenie etniczne albo narodowość oraz doradców, prawników czy innych osób, chcących walczyć z dyskryminacją i jej przejawami. Strona zawiera opis instrumentów, w szczególności prawnych, które można wykorzystać w walce z dyskryminacją.
4. W razie potrzeby, osoba, która nie była w stanie ze względu na trudność sprawy samodzielnie rozwiązać swoich problemów, miała możliwość skorzystania z profesjonalnej pomocy prawnika – **doradcy antydyskryminacyjnego**. W ramach projektu pracował prawnik, który uzyskiwał informacje na temat różnego rodzaju przejawów dyskryminacji i nietolerancji wobec cudzoziemców (w trakcie monitoringów, prowadzonego poradnictwa, od innych organizacji pozarządowych, od samych cudzoziemców etc.) i podejmował interwencje w tym zakresie.
5. Opracowano także **raport pt. *Dyskryminacja cudzoziemców w Polsce. Diagnoza sytuacji***, oparty na sprawach prowadzonych przez pracowników Stowarzyszenia. Został on opublikowany w serii ARE w numerze 7/08.

Dyżury doradcy integracyjnego i międzykulturowego oraz Centrum Wolontariatu

Od stycznia 2007 w Stowarzyszeniu odbywają się dyżury doradcy integracyjnego i międzykulturowego, kontynuowane w 2008 roku w ramach projektu „Prawnicy na rzecz uchodźców III”, „Integracja przez edukację” oraz „Równe szanse, równe prawa”. Doradca międzykulturowy i integracyjny raz w tygodniu dyżurował w siedzibie Stowarzyszenia, służąc cudzoziemcom swoją pomocą przy

tłumaczeniach, wypełnianiu wniosków, sporządzaniu pism, w rozwiązywaniu problemów społecznych, kontaktując ze sobą potencjalnych pracodawców i pracowników, poszukując mieszkań do wynajęcia, interweniując w sprawach urzędowych, itp. Z porad doradcy integracyjnego skorzystały **104 osoby w 264 sprawach**.

Pod opieką doradcy integracyjnego swoją działalność kontynuowało **Centrum Wolontariatu**. Wolontariusze towarzyszyli cudzoziemcom jako tłumacze przede wszystkim w szpitalach oraz wspierali ich w codziennych zmaganiach w urzędach.

W sumie w 2008 odbyło się **376 wizyt lekarskich z tłumaczem**. Wolontariusze towarzyszyli także uchodźcom w urzędach, w tym najczęściej w Urzędach Stanu Cywilnego, gdzie problematyczne było – ze względu na barierę językową i problem z przedłożeniem niezbędnych dokumentów – uzyskanie aktów urodzenia dla dzieci. Niektórzy wolontariusze zaprzyjaźniają się ze swoimi podopiecznymi i pozostają z nimi w regularnym kontakcie, wspierając ich w miarę potrzebny w rozmaitych codziennych sprawach.

II. Szerzenie informacji oraz podnoszenie świadomości na temat cudzoziemców oraz ich praw i obowiązków w Polsce.

Naszym celem było także pogłębianie i przekazywanie wiedzy na temat cudzoziemców, ich sytuacji prawnej i społecznej, a także szerzenie postawy otwartości i życzliwej akceptacji wśród polskiego społeczeństwa oraz pracowników instytucji i urzędów zajmujących się cudzoziemcami.

Konferencje i publikacje

W roku 2008 braliśmy udział w 25 spotkaniach, seminariach i konferencjach, w tym 6 zagranicznych, poświęconych zagadnieniom prawa uchodźczego oraz praktyki jego stosowania. Byliśmy także organizatorami (lub współorganizatorami) 8 seminariów lub spotkań eksperckich.

Członkowie sekcji mieli także swój udział w licznych publikacjach, poświęconych problematyce cudzoziemców. W tym roku opublikowaliśmy:

- 5 analiz z serii **Analizy, Raporty, Ekspertyzy (ARE) pt.:**
 - *Zapewnienie wsparcia i pomocy cudzoziemcom – ofiarom handlu ludźmi w Polsce. Analiza, ocena i rekomendacje;*
 - *Potrzeby i zadania dla Polski w zakresie integracji obywateli państw trzecich;*
 - *Sytuacja przymusowych migrantek na polskim rynku pracy;*
 - *Programy integracyjne dla Polaków pracujących na terenie państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Wnioski i rekomendacje dla Polski;*
 - *Dyskryminacja cudzoziemców w Polsce. Diagnoza sytuacji.*
- Broszura „**Równe szanse? Równe prawa? O sytuacji imigrantów w Polsce**” pod red. Witolda Klauza, Warszawa 2008 – zbiór materiałów ARE wydanych w wersji elektronicznej.
- jako współautorzy (Witold Klaus i Aleksandra Chrzanowska) braliśmy udział w publikacji Uniwersytetu Warszawskiego: M. Kulesza, K. Szyniszewska (red.), *Czeczeni w Polsce: próba zrozumienia procesów integracyjnych*, Warszawa 2008.
- Pracownicy SIP (Aleksandra Chrzanowska i Grzegorz Wilga) byli współautorami publikacji wydanej przez Fundację Batorego dla ukraińskich organizacji społecznych o roli trzeciego sektora w systemie udzielania cudzoziemcom ochrony.
- W grudniowym numerze czasopisma *Edukacja Prawnicza* ukazał się artykuł autorstwa Dawida Cegiełki nt. uchodźców w Polsce.

W III kwartale Stowarzyszenie Interwencji Prawnej gościło również dwoje **stażystów z ukraińskich organizacji** pozarządowych pracujących na rzecz migrantów w ramach projektu Fundacji Batorego „Ukraina w drodze do Unii Europejskiej”. Stażyści mieli okazję zapoznać się z funkcjonowaniem polskich organizacji pozarządowych udzielających pomocy cudzoziemcom, uczestniczyć podczas udzielania porad (za zgodą klienta) oraz przyglądać się pracy prawników i doradcy międzykulturowego.

Stowarzyszenie jest także członkiem oraz jednym z inicjatorów **Forum Cudzoziemców**, działającego przy Wojewodzie Mazowieckim i zrzeszającego mazowieckie organizacje pozarządowe, działające na rzecz cudzoziemców, a także różnego szczebla instytucje publiczne.

Praca z dziećmi i na rzecz dzieci cudzoziemskich

Bardzo wyraźnie w sferze naszych zainteresowań pozostają najmłodszy cudzoziemcy. W ramach działań skierowanych na dzieci imigrantów podjęliśmy następujące działania:

Kontynuujemy udział w prowadzonym przez Komisję Europejską projekcie międzynarodowym pt. **„Immigrant Pupils with Special Educational Needs: Cultural Diversity and Special Needs Education”**, w którym uczestniczy w charakterze eksperta krajowego koordynator Sekcji. Podstawowym celem tego projektu jest zebranie informacji na temat aktualnego stanu prawnego oraz praktyki w badanym zakresie, a także wymiana dobrych praktyk pomiędzy krajami uczestniczącymi w projekcie i sformułowanie postulatów oraz rekomendacji pod adresem organów odpowiedzialnych za edukację dzieci imigrantów z tzw. „specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. W tym roku w ramach projektu przedstawicielka Stowarzyszenia wzięła udział w spotkaniach eksperckich w Amsterdamie i Warszawie.

Od kwietnia do grudnia 2008 r. przy wsparciu urzędu m.st. Warszawy realizowaliśmy w Szkole Podstawowej nr 273, do której uczęszcza wiele dzieci czeczeńskich z ośrodka dla uchodźców na Bielanach, projekt **„Szkola wielokulturowa – projekt pilotażowy”**, mający na celu facylitację procesu integracji uczniów cudzoziemskich ze społecznością szkolną. W ramach projektu dwa razy w tygodniu odbywały się dyżury asystentki procesu integracji – Czeczenki, znającej język i kulturę polską, która pełniła rolę tłumacza oraz mediatora międzykulturowego pomiędzy uczniami imigranckimi a polskimi, pomiędzy uczniami a nauczycielami oraz rodzicami dzieci cudzoziemskich a nauczycielami. Prowadzone były także lekcje języka czeczeńskiego jako języka ojczystego z elementami kultury czeczeńskiej, prowadzone przez asystentkę czeczeńską. Ponadto zorganizowano szkolenie z zakresu pracy z dziećmi odmiennymi kulturowo dla grupy wolontariuszy pomagających dzieciom w ośrodku n Bielanach w odrabianiu lekcji w ramach projektu Centrum Inicjatyw Międzykulturowych. W grudniu odbył się dzień wielokulturowości, podczas którego dzieci czeczeńskie zaprezentowały swoje tańce i stroje narodowe. Doświadczenia uzyskane w ramach projektu pilotażowego pozwolą na wprowadzenie wypracowanych rozwiązań w innych warszawskich szkołach, w których uczą się dzieci migrantów, w szczególności dzieci uchodźców. Mamy nadzieję, że uda się ten projekt kontynuować w SP nr 273 w 2009 roku.

SIP w 2008 r. we współpracy z Polską Akcją Humanitarną **przyznał stypendia naukowe** dla 42 dzieci uchodźców na semestr zimowy 2008/9. Fundusz edukacyjny dla uchodźców powstał ze środków zebranych w wyniku akcji Gazety Wyborczej „Kup sobie kawałek granicy”. Akcja zainicjowana została przez Polską Akcję Humanitarną i krakowski oddział Gazety Wyborczej z okazji likwidowania granic wewnętrznych pomiędzy Polską a pozostałymi krajami UE, czyli wejścia Polski do strefy Schengen. Dodatkowe środki zostały zebrane przez PAH w czasie zbiórki publicznej w terminie 15.06.2008 - 31.08.2008 oraz przekazane przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej.

Stypendia przeznaczone są dla dzieci i młodzieży z rodzin uchodźczych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Stypendium ma na celu umożliwienie pokrycia wydatków związanych z dojazdami do szkoły, zakupem niezbędnych podręczników, pomocy edukacyjnych, odzieży, wyposażenia szkolnego dla objętych programem stypendialnym.

Szkolenia (krajowe i zagraniczne)

1. W ramach projektu „Małe Polonicum” realizowanego przez Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej Uniwersytetu Warszawskiego kontynuowane były szkolenia dla kilku grup uczestników z podstaw prawa polskiego dla cudzoziemców. Szkolenia odbywały się w języku polskim, a także w miarę potrzeby uczestników po angielsku i rosyjsku. Szkolenia prowadzili prawnicy sekcji Dawid Cegiełka, Agnieszka Gutkowska, Katarzyna Gracz oraz Katarzyna Wencel. Podobne zajęcia, choć o rozszerzonym zakresie prowadzone były w Klubie Uchodźcy.

2. Ponadto nasz prawnik, Witold Klaus został ponownie zaproszony do współpracy w realizacji kilkumiesięcznego projektu szkoleniowego z zakresu integracji dla uchodźców i osób, które uzyskały w Polsce status uchodźcy lub zgodę na pobyt tolerowany, organizowanego przez Wojewodę Mazowieckiego.
3. W ramach projektu „Poradnictwo obywatelskie w sprawach dotyczących dyskryminacji z powodu pochodzenia etnicznego lub narodowości” odbyły się dwa szkolenia antydyskryminacyjne, w szkoleniu dla prawników uczestniczyli pracownicy Stowarzyszenia.
4. W ramach projektu Fundacji Batorego „Ukraina w drodze do Unii Europejskiej”, pracownicy SIP wzięli udział jako polscy eksperci w szkoleniach dla ukraińskich organizacji pozarządowych pracujących na rzecz uchodźców we Lwowie, Drohobyczu, Kijowie, Czernichowie, Chersoniu, Żytomierzu i Winnicy.
5. W ramach projektu Polskiego Forum Migracyjnego „Integracja uchodźców w małych środowiskach” realizowanego ze środków FIO, prawnik SIP przeprowadził dla mieszkańców ośrodka dla uchodźców w Mosznej k/Pruszkowa szkolenie z zakresu międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących przekraczania przez cudzoziemców granic w Europie.
6. W listopadzie prawnik SIP prowadził w Fundacji VIA kurs z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej w ramach projektu WCPR mającego na celu aktywizację zawodową uchodźców, finansowanego ze środków Kapitału Ludzkiego.

W grudniu 2008 r. Stowarzyszenie realizowało ze środków Urzędu m.st. Warszawy projekt „**Ro-
zumiem – lepiej pomagam**”. Jego celem było **przygotowanie pracowników socjalnych** warszawskich Ośrodków Pomocy Społecznej do prowadzenia pracy socjalnej z klientami odmiennymi kulturowo. Odbyły się 2 dwudniowe szkolenia dla 21 pracowników z 13 Ośrodków z terenu Warszawy.

Media

Pracownicy Stowarzyszenia regularnie wypowiadają się dla mediów, również zagranicznych, o różnych aspektach obecności imigrantów, uchodźców w Polsce i/lub pomagają przy powstawaniu materiałów (np. wypowiedź dla Panoramy, artykuł we francuskim „La Croix” i „Ouest France”, wywiad dla rosyjskiej redakcji Polskiego Radia, udział w „Interwencji” Polsatu, Polsat News, udział w programie TV Tokio, wypowiedź dla radia Tok FM, radia Józef, artykuł w „Rzeczpospolitej”).

III. Interwencje na szczeblu instytucji i urzędów państwowych, dążące do właściwego stosowania obowiązującego prawa, a także do zmiany błędnych przepisów.

Badania i monitoringi

Od maja 2006 r. do końca stycznia 2008 r. Stowarzyszenie wraz z Instytutem Spraw Publicznych prowadziło projekt, finansowany z środków Europejskiego Funduszu Społecznego pt. „**Ewaluacja programów integracyjnych dla uchodźców w Polsce**”. Projekt miał na celu zbadanie funkcjonowania programów integracyjnych dla cudzoziemców i wypracowanie rekomendacji oraz postulatów *de lege ferenda* w zakresie integracji cudzoziemców w Polsce. Stowarzyszenie prowadziło badania aktowe Indywidualnych Programów Integracji oraz akt socjalnych z Ośrodków Pomocy Społecznej.

Projekt zakończył się wydaniem publikacji „**Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców**”, pod red. Justyny Frelak, Witolda Klause i Jakuba Wiśniewskiego.

W 2006 r. w ramach projektu został wydany pierwszy w Polsce komentarz do przepisów nt. integracji cudzoziemców w Polsce – „**Prawne uwarunkowania integracji cudzoziemców. Komentarz dla praktyków**” pod red. Witolda Klause. W połowie 2008 r. w związku ze zmianami w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP został on poddany aktualizacji. Jego wersja dostępna jest na stronie internetowej Stowarzyszenia do pobrania.

„Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej”

Od stycznia 2007 r. do marca 2008 r. Stowarzyszenie, jako partner, brało udział w realizacji III Działania Partnerstwa na rzecz rozwoju Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej, finansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

W ramach projektu byliśmy odpowiedzialni za upowszechnianie obecności migrantów w życiu społecznym oraz na rynku pracy. W ramach projektu w 2008 r. odbyło się jedno seminarium (w lutym), oraz 3 spotkania eksperckie – tzw. okrągłe stoły. W trakcie spotkań podejmowano ważne i nowe tematy dotyczące integracji cudzoziemców, w szczególności ich obecności na rynku pracy. W spotkaniach brały udział osoby, które na co dzień zajmują się wprowadzaniem uchodźców na rynek pracy (PAH, MCAZ, Caritas) lub analizują obecność migrantów na polskim rynku pracy (jak Instytut Spraw Publicznych), przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji samorządowych, a także Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urzędu ds. Cudzoziemców oraz władz samorządowych.

W ramach projektu Stowarzyszenie w 2008 r. wydało 4 ekspertyzy związane z obecnością migrantów w Polsce. Są one umieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia: <http://www.interwencjaprawna.pl/projekty-are.html>.

Nowe projekty

Kontynuujemy udzielanie porad prawnych w ramach kolejnej edycji projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców „Prawnicy na rzecz uchodźców IV”. W jego ramach będziemy kontynuowali udzielanie pomocy prawnej oraz międzykulturowej i integracyjnej uchodźcom i osobom ubiegającym się o ten status.

Od lutego 2009 r. rozpoczęliśmy także realizację projektu „Centrum Informacyjne dla Cudzoziemców” we współpracy z Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim i Polskim Forum Migracyjnym ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich. Jego celem jest stworzenie systemu informacji i poradnictwa prawnego dla cudzoziemców w Warszawie.

Stowarzyszenie przy realizacji zadań Sekcji ds. Cudzoziemców współpracuje z: Instytutem Spraw Publicznych, Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Kliniką Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Ośrodkiem Praw Człowieka UJ, Polskim Forum Migracyjnym, Centrum Inicjatyw Międzykulturowych, Fundacją Instytut na Rzecz Państwa Prawa, a także z: Wojewodą Mazowieckim, Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urzędem ds. Cudzoziemców.

SEKCJA POMOCY DZIECKU I RODZINIE

Koordynatorka sekcji: Agnieszka Kwaśniewska

Członkinie sekcji: Olga Kudanowska, Agnieszka Kwaśniewska, Małgorzata Łojkowska, Agnieszka Olszewska, Małgorzata Pomarańska-Bielecka, Sabina Stasiak.

I. Poradnictwo w sprawach indywidualnych.

W ramach pomocy prawnej Sekcja Pomocy Dziecku i Rodzinie w roku 2008 podejmowała następujące działania:

- **poradnictwo/informacje telefoniczne** – udzielonych **654 porad telefonicznych** we wszystkich sprawach związanych z rodzinną opieką zastępczą.

- **interwencje/sprawy/porady** – podjęto **340 spraw** – było to każde działanie podejmowane przez prawnika w celu udzielenia informacji lub pomocy prawnej, wiążące się z wykonaniem dodatkowej pracy na rzecz klienta takie jak: przygotowanie pisma lub projektu pisma procesowego, interwencja telefoniczna lub pisemna w urzędach, instytucjach, sądach, przesłanie wzoru wniosku lub pisemna interpretacja przepisu.

- **klient/rodzina** – opieką Sekcji było objętych **296 klientów** – rozumiemy przez to osobę lub osoby korzystające bezpośrednio (z wyłączeniem spraw z infolinii) z naszej pomocy w różnych sprawach, często w jednej sprawie udzielanych jest kilka porad.

- **konsultacje** – osobiste spotkania prawnika w biurze Stowarzyszenia z klientami – **26 osób**.

Większość spraw prowadzonych przez Stowarzyszenie to sprawy przejęte z telefonu interwencyjno-informacyjnego, 80 spraw zgłoszonych było drogą elektroniczną (porady mailowe) i 26 klientów osobiście zgłosiło się do biura Stowarzyszenia po pomoc prawną. 233 sprawy zgłoszone Stowarzyszeniu zostały zakończone w 2008 roku, 26 spraw zostało zawieszonych, pozostałe są nadal prowadzone w ramach pomocy prawnej Stowarzyszenia.

„Prawnicy na rzecz rodziny II – poradnictwo prawne dla rodzin zastępczych”

Ogólnopolski projekt finansowany był przez Unię Europejską ze Środków Przejściowych 2005 „Zwiększenie świadomości społecznej oraz wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w zakresie rzecznictwa i monitoringu”. W jego ramach udzielana była pomoc telefoniczna, mailowa, jak i w kontaktach indywidualnych z klientami. Kierownik merytoryczny projektu monitorował sytuację rodzin zastępczych także poprzez monitoring prasy, zamówiony specjalnie na potrzeby niniejszego projektu. W wielu sprawach naszych klientów, dzięki naszej interwencji, media podjęły temat, przedstawiając ciężką sytuację, w której znalazła się rodzina.

Projekt nastawiony był również na promocję rodzinnej opieki zastępczej oraz na monitorowanie problemów prawnych związanych z funkcjonowaniem opieki zastępczej. Dzięki jego realizacji udało się też sporządzić wykaz podstawowych problemów prawnych rodzin zastępczych oraz nawiązać ściślejszą współpracę z innymi organizacjami.

„Rodzinne Domy Dziecka – wsparcie prawne”.

Od kwietnia 2008 roku sekcja realizuje projekt „**Rodzinne Domy Dziecka - wsparcie prawne**” współfinansowany ze środków Fundacji im. Stefana Batorego, w ramach programu „Edukacja Prawna Prawo w interesie publicznym”. Zakłada on uruchomienie specjalnego programu pomocy prawnej dla pracowników rodzinnych domów dziecka, którzy w swojej pracy z dzieckiem i jego rodziną biologiczną oraz pracownikami socjalnymi potrzebują takiej informacji. Zależy nam w szczególności na przyjrzeniu się przypadkom pod kątem naruszeń prawa oraz na opracowaniu na podstawie dobrych praktyk, standardów prawnych funkcjonowania rodzinnych domów dziecka. Przy pomocy specjalistów z prawa pracy i procedury administracyjnej, przeprowadzamy kilka spraw precedensowych poprzez proces litygacji strategicznej tak, aby wypromować jednolitą i praworządną praktykę funkcjonowania rodzinnych domów dziecka i ich współpracy z innymi instytucjami.

W ramach projektu udzielamy pomocy prawnej każdej osobie zatrudnionej w rodzinnym domu dziecka lub w inny sposób związanej z taką placówką, np. rodzinie biologicznej, której dziecko jest umieszczone w takim domu. Na podstawie zgłaszanych nam spraw oraz zebranego już doświadczenia opracowujemy analizę prawną dotyczącą funkcjonowania rodzinnych domów dziecka. Chcielibyśmy w niej naświetlić podstawowe przepisy regulujące funkcjonowanie rodzinnych domów dziecka (w szczególności pomoc społeczną, prawo administracyjne, rodzinne i prawo pracy) z ich jednoczesną jasną interpretacją.

II. Szerzenie informacji oraz podnoszenie świadomości na temat praw dziecka i rodzinnych form opieki zastępczej oraz praw i obowiązków.

Analizy prawne

W ramach realizacji projektu „**Prawnicy na rzecz rodziny II**” zostały wydane dwie analizy prawne dotyczące problematyki rodzinnych form opieki zastępczej. Raport analityczny „**Problemy prawne rodzicielstwa zastępczego**” został sporządzony na podstawie analizy spraw prowadzonych przez Stowarzyszenie w 2007 i 2008 roku. Zwiera on informacje na temat uregulowań prawnych, braków systemowych oraz złych praktyk stosowania prawa, które utrudniają rozwój rodzinnej opieki zastępczej. Warto podkreślić, iż nikt w Polsce nie prowadzi tak rozwiniętego poradnictwa prawnego

dla tej grupy docelowej i tym samym nikt poza nami nie dysponuje tak rozległą wiedzą na temat spraw problematycznych. Dlatego przedstawione w raporcie dane stanowią bardzo ważną diagnozę jakości uregulowań prawnych dotyczących opieki zastępczej.

Drugim raportem analitycznym jest raport dotyczący wizerunku rodzicielstwa zastępczego w polskich mediach „**Analiza problemów rodzinnej opieki zastępczej i adopcji w polskich mediach**”. W 2007 i 2008 roku Stowarzyszenie korzystało z usługi monitoringu mediów świadczonej przez Instytut Monitorowania Mediów. Instytut wybierał dla nas materiały prasowe dotyczące rodzin zastępczych. W ten sposób w naszym posiadaniu znalazło się kilkaset artykułów dotyczących zastępczych form opieki. Postanowiliśmy sporządzić analizę tych materiałów pod kątem tego, w jaki sposób rodzicielstwo zastępcze i adopcyjne postrzegają polskie media, jakie trudnienia systemowe dla jego rozwoju są widoczne w materiałach prasowych, czy pokazywane są możliwe sposoby rozwiązywania tych problemów, jaki ogólny obraz rodzicielstwa zastępczego i adopcyjnego przekazują, czy promowane są zmiany w obowiązującym prawie, oraz czy w analizowanej problematyce występują jakieś zagadnienia kontrowersyjne.

Oba raporty są dostępne do pobrania na stronie SIP w publikacjach ARE.

Strona internetowa

Cały czas jest także uzupełniana i aktualizowana strona internetowa dotycząca rodzinnych form opieki zastępczej www.rodziny.interwencjaprawna.pl. Zamieszczone na niej zostały główne informacje dotyczące prawnych aspektów rodzinnych form opieki zastępczej, formach pomocy prawnej udzielanej przez Stowarzyszenie, a także odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania (wybór pytań opracowanych na potrzeby poradnika „Rodzinne formy opieki zastępczej – poradnik prawny”).

Udział w konferencjach i spotkaniach

Promowaniu zmian prawnych służył także nasz udział w konferencjach i seminariach dotyczących rodzinnej opieki zastępczej. Szczególnie istotny był nasz udział w **Koalicji na rzecz Rodzicielstwa Zastępczego** (której jesteśmy członkiem). Zrzesza ona organizacje i instytucje pracujące na rzecz zastępczych form opieki. Jej celem jest poprawa sytuacji (również prawnej) rodzin zastępczych w Polsce. Spotkania Koalicji odbywają się raz w miesiącu. Stowarzyszenie uczestniczy w nich w charakterze konsultanta prawnego.

Równie istotny jest udział Stowarzyszenia w projekcie Federacji MAZOWIA, która koordynuje pracę **zespołu interdyscyplinarnego**, składającego się z przedstawicieli kuratorów sądowych, Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie, Policji, Biura Polityki Społecznej urzędu m.st. Warszawy, Straży Miejskiej, Ośrodków Pomocy Społecznej, organizacji pozarządowych. Zadaniem zespołu jest opracowanie standardu umieszczania dziecka w placówce interwencyjnej. Spotkania zespołu odbywają się raz w miesiącu. W zespole tym występujemy w charakterze eksperta prawnego.

Braliśmy także udział w wielu innych konferencjach i seminariach. Do najważniejszych zaliczyć można m.in. V Konferencję Fundacji Dzieci Niczyje „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”; konferencję „Czy dobre prawo wystarczy? Bariery w rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej” zorganizowaną przez prezydentową Marię Kaczyńską; konferencję „Dobre prawo dla kobiet i rodziny w Polsce i Unii Europejskiej”, która odbyła się w Sejmie; konferencję zorganizowaną przez Urząd Miasta Stołecznego Warszawy dotyczącą systemu rodzicielstwa zastępczego w Warszawie oraz seminarium nt. dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego w Instytucie Spraw Publicznych.

Media

Promowaniu rodzinnej opieki zastępczej służyła także nasza obecność w mediach. Pojawiło się 12 materiałów prasowych zainicjowanych działaniami Sekcji lub w których jej pracownicy występowali w charakterze ekspertów. Materiały były zamieszczone w: Gazecie Wyborczej, Polityce (dwa artykuły), Przekroju, programach telewizyjnych *Interwencja*, *Interwencja Extra* oraz *Wydarzenia* kanału Polsat (kilka programów), programie *Na Celowniku* TVP1, a także w stacji TVPinfo oraz Super-Nowa oraz audycjach radiowych Radiu dla Ciebie oraz Radiu Zet.

Szkolenie prawne dla uczestników Klubu Rodzin Zastępczych

Na przełomie listopada i grudnia prawnicy Stowarzyszenie przeprowadzili również szkolenie do około 20 rodzin zastępczych skupionych w Klubie Rodzin Zastępczych przy OPS Warszawa Wola. Szkolenie składało się z dwóch części – wykładu poświęconego głównie ingerencji we władzę rodzicielską oraz różnicy między władzą rodzicielską a opieką zastępczą oraz z warsztatów poświęconych prawom rodzica zastępczego, prawom dziecka oraz obowiązkowi alimentacyjnemu. Zajęcia prowadzone były metodami interaktywnymi, w sposób przystępny dla odbiorców. Po przeprowadzonym szkoleniu wielu jego uczestników zgłosiło się bezpośrednio do Stowarzyszenia z prośbą o pomoc prawną.

III. Interwencje na szczeblu instytucji i urzędów państwowych, dążące do właściwego stosowania obowiązującego prawa, a także do zmiany błędnych przepisów.

Sprawy precedensowe

W ramach prac Sekcji poprowadzone zostały także dwie ważne sprawy precedensowe:

Kwalifikacja na rodzinę zawodową – Skarga do NSA

Wiele spraw zgłaszanych Stowarzyszeniu przez rodziny zastępcze dotyczy ustanowienia rodziny zastępczej zawodowej. Procedura dotycząca ich tworzenia nie jest jednolita, a interpretacja przepisów budzi sporo kontrowersji. Teoretycznie rodziną zastępczą zawodową może zostać każda rodzina, która spełnia wymagania przewidziane w art. 75 ustawy o pomocy społecznej. Z rodziną, która będzie pełniła funkcję zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem rodziny zastępczej, starosta zawiera umowę zlecenia. Nie jest to umowa o pracę, w związku z tym nie wynikają z niej tzw. uprawnienia pracownicze (np. urlop, staż pracy, itp.). Odmawiając podpisania takiej umowy, starosta powinien wskazać rodzinie odpowiednią drogę odwoławczą do jego decyzji, co wynika wprost z Konstytucji. Kontrowersje budzi kwestia, jaki sąd będzie właściwy do jej rozpoznania – czy sąd cywilny czy też administracyjny.

Stowarzyszenie przyłączyło się do sprawy dotyczącej przekwalifikowania rodziny niezawodowej w zawodową, w której decyzja starosty została zaskarżona przez rodzinę zastępczą do sądu administracyjnego. Sprawa aktualnie toczy się przed Naczelnym Sądem Administracyjnym. Sąd ma zająć się podstawową kwestią, czy rodzinie zastępczej przysługuje roszczenie do sądu cywilnego, czy też odmowa jest decyzją administracyjną, od której przysługuje odwołanie w drodze procedury administracyjnej. W zależności od jego rozstrzygnięcia mamy nadzieję ukształtować jednolitą w Polsce praktykę dotyczącą procedury odwoławczej.

Przyznanie świadczenia dla rodziny zastępczej od „ustanowienia” – odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego

Niejasną i kontrowersyjną sprawą jest określenie momentu przyznania świadczenia finansowego dla rodziny zastępczej. Zgodnie z § 10 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej w sprawie rodzin zastępczych, pomoc pieniężną przyznaje się za okres pobytu dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej z dzieckiem począwszy od dnia ustanowienia rodziny zastępczej – nie wcześniej jednak niż od miesiąca złożenia wniosku. Sformułowanie „ustanowienie rodziny zastępczej” budzi wątpliwości interpretacyjne, ponieważ ustawodawca nie sprecyzował dokładnie, o który moment chodzi. Z tego powodu w wielu sprawach niniejsze świadczenie jest przyznawane dopiero z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu o ustanowieniu rodziny zastępczej, po zakończeniu postępowania, bez względu na to, w którym momencie zostało umieszczone w rodzinie dziecko. Zdarza się więc, że przez wiele miesięcy dziecko przebywa w rodzinie, która ponosi koszty jego utrzymania, bez wsparcia finansowego ze strony państwa.

W 2007 roku prawnicy Stowarzyszenia Interwencji Prawnej podjęli się pomocy rodzinie zastępczej, która zgodziła się złożyć odwołanie od decyzji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, który zdecydował, że wypłata świadczenia nastąpi od dnia uprawomocnienia się postanowienia o ustanowieniu rodziny zastępczej, a nie od dnia wydania postanowienia przez sąd. W dniu 22 stycznia 2008 roku Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Szczecinie wydało decyzję w sprawie przyznania pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie za-

stępczej. SKO potwierdziło, iż „użytego przez ustawodawcę pojęcia „ustanowienia rodziny zastępczej” nie należy utożsamiać z „prawomocnością” orzeczenia taką rodzinę ustanawiającego.”

W związku z tym uprawnienie do uzyskania pomocy finansowej na dziecko następuje z chwilą ogłoszenia postanowienia, nie z chwilą jego uprawomocnienia. Każda rodzina zastępcza ma więc prawo do pomocy finansowej na dziecko od momentu, w którym sąd ustanowi ją rodziną zastępczą, a nie od momentu, w którym się to postanowienie uprawomocni. Nie trzeba więc czekać 3 tygodni albo dłużej – jeśli ktoś zaskarżył treść postanowienia – na uzyskanie pomocy na dziecko. Od momentu, w którym zostaje wydane postanowienie sądu o ustanowienie rodziny zastępczej, pomoc ta się należy, ponieważ rodzina ma pod opieką dziecko i ponosi w związku z tym koszty jego utrzymania.

Stowarzyszenie przy realizacji zadań Sekcji Pomocy Dziecku i Rodzinie współpracuje z: Fundacją Rodzin Adopcyjnych, Stowarzyszeniem Zastępczego Rodzicielstwa, Fundacją „Przyjaciółka”, Kolicją na rzecz Rodzicielstwa Zastępczego, Towarzystwem „Nasz Dom”, Federacją Organizacji Służebnych MAZOWIA, a także: Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie, urzędem m.st. Warszawy.

SEKCJA SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ

Koordynatorka sekcji: Maria Niełacznna

Członkowie Sekcji: Piotr Baczyński, Witold Klaus, Jan Kowalski, Joanna Kubiak, Agnieszka Kwaśniewska, Joanna Luberadzka-Gruca, Maria Niełacznna, Agnieszka Szwed, Paweł Waszkiewicz, Aleksandra Winiarska.

O-Środek Mediacji

Ośrodek prowadzony przez Stowarzyszenie jest wpisany na listę mediatorów Sądów Okręgowych: Warszawa oraz Warszawa Praga jako instytucja uprawniona do prowadzenia mediacji w sprawach karnych, w sprawach nieletnich oraz cywilnych. W ramach O-środka w 2008 r. zostały przeprowadzone **24 mediacje** w sprawach karnych, cywilnych, w tym rodzinnych oraz w sprawach nieletnich skierowane przez sąd, a także z inicjatywy stron, które dobrowolnie zgłosiły się na mediacje.

W minionym roku mieliśmy kłopoty z osiągnięciem planowanej przez nas liczby mediacji. Głównym powodem jest to, że mimo podejmowanych przez nas działań promujących mediacje w środowisku sędziowskim, współpracuje z nami kilka stałych wydziałów sądowych. W miarę możliwości przesyłają do nas sprawy do mediacji lecz ich liczba jest ograniczona.

Ośrodek szkoli także nowych mediatorów, którzy odbywają w nim staż. W 2008 r. udało nam się zakończyć dwa staże mediacyjne tak, że samodzielnymi mediatorami są: Jan Kowalski i Piotr Baczyński.

Szkoła Sprawiedliwości Naprawczej

Po raz kolejny we współpracy z Instytutem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk zrealizowaliśmy Szkołę Sprawiedliwości Naprawczej. W III edycji wzięło udział 16 uczestników. Kandydatów było 3 razy więcej i m.in. dzięki temu udało się osiągnąć najbardziej zróżnicowany i tym samym korzystniejszy skład niż w poprzednich dwóch edycjach.

Jak co roku pracowaliśmy w systemie cotygodniowych seminariów. Jeden cały weekend poświęciliśmy także na warsztaty, dzięki którym uczestnicy mogli sprawdzić swoje umiejętności mediacyjne, komunikacyjne i negocjacyjne. Seminaρια prowadzili różni specjaliści z zakresu poszczególnych rodzajów mediacji, wiedzy o konflikcie, komunikacji i mediacji oraz sprawiedliwości naprawczej. Wśród prowadzących warto wymienić np. dr Agatę Gójską (Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych) oraz Rafała Cebulę (SSO w Warszawie, pracownika Ministerstwa Sprawiedliwości). Opiekunem merytorycznym i szefową Rady Naukowej Szkoły SN jest prof. Dobrochna Wójcik.

Jak co roku uczestnicy mieli możliwość zdobycia certyfikatu SSN przeprowadzając akcję i pisząc esej z tematyki szeroko rozumianej sprawiedliwości naprawczej.

„Szkola radzenia sobie z konfliktem”

Od 2007 roku Stowarzyszenie Interwencji Prawnej realizuje projekty, mające na wdrażanie w szkołach rozwiązywania konfliktów na drodze mediacji i współfinansowane ze środków Biura Edukacji Urzędu m. st. Warszawy. Polegają one na przygotowywaniu zarówno młodzieży do wcielania się w rolę mediatorów w drobnych konfliktach rówieśniczych, jak również nauczycieli do stosowania w szkole sprawiedliwości naprawczej. Pierwszy projekt pt. „Szkola radzenia sobie z konfliktem” został zrealizowany w Gimnazjum nr 82 im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego na Bemowie w 2007 roku.

W roku 2008 projekt „Szkola radzenia sobie z konfliktem” był realizowany w XXXVIII Liceum Ogólnokształcącym im. St. Kostki Potockiego przy ul. Wiertniczej. Polegał on na przeprowadzeniu szkoleń z zakresu dobrej komunikacji, elementów psychologii konfliktu i mediacji w grupie nauczycieli oraz we wszystkich pierwszych klasach liceum (ok. 120 osób). Korzystając z doświadczeń pierwszego projektu trenerzy podzielili pracę z młodzieżą na trzy elementy. W ramach szkolenia podstawowego pracowaliśmy ze wszystkimi uczniami klas pierwszych. Po szkoleniu została dokonana rekrutacja do grupy zaawansowanej (ok. 20 osób). Ważnym elementem rekrutacji było tu głosowanie samych uczniów – wskazali oni, kto ich zdaniem mógłby pełnić rolę mediatora w ich klasie. Dzięki temu szkoleni przez nas mediatorzy są osobami akceptowanymi przez kolegów w swojej roli. W przypadku niektórych uczniów zbiegło się to z rolą przewodniczącego klasy. Następnie zostało przeprowadzone szkolenie zaawansowane. Kolejnym etapem była praca z młodzieżą na spotkaniach superwizyjnych. Udało się wyłonić niewielką, ale bardzo zaangażowaną w pracę grupę osób. Najlepszym tego dowodem jest fakt, że nie chcieli opuścić żadnych zajęć i co jakiś czas ktoś mówił - „To trudne...., ale ciekawe!”.

Mediatorro 2008

W październiku 2008 r. wystartował adresowany do warszawskiej młodzieży konkurs Mediatorro 2008. Jego celem było zwrócenie uwagi młodych ludzi na mediację, jako na skuteczny i przystępny sposób rozwiązywania konfliktów. Uczestnicy z warszawskich gimnazjów i liceów stanęli przed zadaniem stworzenia pracy na jeden z tematów:

1. Konflikt, którego byłem świadkiem. Co mógłbym zrobić w tej sytuacji, by pomóc Stronom konfliktu w jego rozwiązaniu?
2. Jak mógłbym pomóc w rozwiązaniu konfliktu między Batmanem i Jokerem (*Mroczny rycerz*), Luke’iem Skywalkerem i Lordem Vaderem (*Gwiezdne Wojny*) lub Samwise’em Gamgee i Smeagolem (*Władca Pierścieni*)?

Uczestnicy mieli dowolność: mogli opisać konflikt rzeczywisty lub fikcyjny, mogli także wybrać technikę pracy (esej, scenariusz filmu, grafika, w tym komiks, film nagrany telefonem komórkowym).

Kapituła Konkursu (Cezary Ciszewski, Witold Klaus, Marek Raczkowski, Joanna Kubiak) oceniała prace biorąc pod uwagę ciekawe ujęcie tematu, atrakcyjną formę, pomysłowość i zrozumienie czym jest mediacja. Honorowy patronat nad konkursem objęła Prezydent m.st. Warszawy, Pani Hanna Gronkiewicz-Waltz. Partnerami przy realizacji projektu są Szkoła Języków Obcych Empik oraz Firma Gadu-Gadu.

Termin nadsyłania prac konkursowych upływał 5 stycznia 2009 r. Nagrodami są telefony iPhone 3G oraz kursy językowe. Konkurs zostanie rozstrzygnięty do końca marca 2009 r. Więcej szczegółów można znaleźć na stronie: www.mediatorro.pl

Stowarzyszenie przy realizacji zadań Sekcji Sprawiedliwości Naprawczej współpracuje z: Instytutem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Stowarzyszeniem Mediatorów Rodzinnych, urzędem m.st. Warszawy.

SEKCJA „WOLNOŚĆ”

Koordynatorka Sekcji: Maria Niełacznna

Członkowie Sekcji: Michał Fajst, Witold Klaus, Maria Niełacznna, Dagmara Woźniakowska-Fajst.

Monitoring realizacji zaleceń CPT przez władze polskie

Podstawowym celem projektu współfinansowanego przez Unię Europejską ze Środków Przejściowych 2005 było przeprowadzenie monitoringu realizacji zaleceń Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) przez władze polskie w odniesieniu do dziewięciu jednostek penitencjarnych wizytowanych przez Komitet w ciągu ostatnich 12 lat. Projekt był realizowany wspólnie z Ośrodkiem Badań Praw Człowieka działającym przy Katedrze Kryminologii i Polityki Karnej IPSiR UW.

W ramach projektu sprawdziliśmy realizację przez polskie władze i personel więzienny zaleceń CPT oraz zebraliśmy opinie funkcjonariuszy Służby Więziennej na temat potrzeby i trafności tych rekomendacji, jak również tego, czy wpływają one na ich pracę. Efektem było zebranie bogatego materiału na temat problemów i sukcesów naszych więzień, w tym także na temat poszanowania w nich europejskich standardów. W trakcie projektu udało nam się zrealizować szczegółowe cele, takie jak: nawiązanie współpracy z władzami więziennymi oraz personelem, co przyczyniło się do promowania wśród nich standardów postępowania z więźniami, jak i zrozumienia trudności, z jakimi się borykają oraz zaangażowanie studentów, którzy po zakończeniu projektu uczestniczą w kolejnych, podobnych inicjatywach – wielu z nich kontynuuje te działania w ramach Stowarzyszenia, w Ośrodku Badań Praw Człowieka działającym przy Katedrze Kryminologii i Polityki Karnej UW czy Koalicji na rzecz wprowadzenia OPCAT.

W ramach projektu przeprowadzony został monitoring w 9 jednostkach penitencjarnych (z każdej z wizyt powstał raport), przeprowadzono ankiety z 222 funkcjonariuszami Służby Więziennej, a także wywiady z kierownictwem każdej z jednostek.

Przeprowadzenie przez nas monitoringu umożliwiło nam ponadto wypracowanie technik badawczych i monitoringowych i przetestowanie ich w praktyce. Modelowaliśmy je na schemacie wizytacji i teczkach używanych przez Komitet. Warto wspomnieć, że użycie różnych metod i czerpanie informacji z różnych źródeł uwiarygodniło poczynione ustalenia. Ponadto, końcowa rozmowa z władzami jednostki i wymiana opinii pozwoliła na dokładniejsze ustalenie, w jakim zakresie realizowały one zalecenia Komitetu i ewentualnie, z jakich powodów tego nie zrobiły.

Projekt zakończyliśmy organizacją ogólnopolskiej konferencji z udziałem ekspertów z dziedziny praw człowieka (m.in. płk Adama Łaptasia, Danuty Przywary, Teodora Bulendy). W konferencji wzięło udział 62 uczestników, w tym przedstawiciele wizytowanych przez nas więzień oraz Okręgowych Inspektoratów Służby Więziennej, naukowcy, studenci.

Efektem projektu było także wydanie publikacji **„Przestrzeganie praw osób pozbawionych wolności. O monitorowaniu jednostek penitencjarnych”** pod redakcją Witolda Klause i Marii Niełacznnej. Zawiera ona wyniki przeprowadzonych w ramach projektu badań, a także materiały dotyczące form i sposobu monitorowania jednostek penitencjarnych przez organizacje pozarządowe.

Monitoring – innowacyjna forma rzecznictwa obywatelskiego

Celem projektu finansowanego ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich było poprawienie sytuacji osób pozbawionych wolności i przebywających w jednostkach penitencjarnych poprzez rozpropagowanie mechanizmu zapobiegawczego, jakim jest monitoring prowadzony przez niezależne instytucje, w szczególności organizacje pozarządowe i środowisko akademickie. Chcieliśmy także upowszechnić ideę i działania Krajowego Mechanizmu Prewencji (KMP), który nadal jest słabo rozpoznawalną instytucją ochrony praw człowieka.

Udało nam także wzmocnić współpracę różnych podmiotów wokół problemów więziennictwa i wspólnie z nimi zrealizować inicjatywy badawcze, eksperckie i monitoringowe. W projekcie aktywnie brali udział studenci (Kliniki art. 42 kkw i Kryminologicznego Koła Naukowego IPSiR UW) oraz pracownicy naukowcy.

Do stałej współpracy i konsultacji pozyskaliśmy kluczowego partnera – KMP, którego funkcje wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich. W drodze konsultacji mieliśmy wpływ na kształtowanie się prawidłowego modelu tegoż mechanizmu.

Niektóre rezultaty naszego projektu to:

- *opracowanie standardów i modeli działań organizacji pozarządowych w obszarze monitorowania miejsc pozbawienia wolności* – opracowane przez nas założenia i metody monitoringu mogliśmy sprawdzić w praktyce, a następnie w drodze spotkań eksperckich zweryfikować je z doświadczeniami i opiniami innych organizacji pozarządowych;
- *przeszkolenie studentów resocjalizacji i prawa w zakresie monitoringu* – szkolenie, warsztaty jak i ich późniejsze zaangażowanie w obóz naukowy, monitoringi pozwoliły studentom nabyć i utrwalić umiejętności z zakresu badania (monitorowania) rzeczywistości społecznej i prawnej w miejscach pozbawienia wolności. Z przeprowadzonej przez nas ewaluacji wynika, że nabyta wiedza i umiejętności część z nich wykorzysta w dalszej pracy zawodowej po zakończeniu studiów;
- *opracowanie szeregu materiałów eksperckich wspierających KMP* – analiz dotyczących wybranych problemów polskiego więziennictwa oraz narzędzi badawczych, które mogą być wykorzystywane przy monitorowaniu jednostek zamkniętych (jednostek penitencjarnych, zakładów psychiatrycznych oraz placówek dla cudzoziemców).

W ramach projektu wspierane były także działania koalicji organizacji i instytucji na rzecz wprowadzenia w Polsce postanowień protokołu dodatkowego do konwencji o zapobieganiu torturom, zwanego OPCAT w ramach **Koalicji „Porozumienie na rzecz wprowadzania OPCAT”**. Zorganizowane były 4 spotkania eksperckie, które zintegrowały członków Koalicji oraz uwiarygodniły ich działanie wśród przedstawicieli sektora publicznego. Koalicja wzmocniła swoją pozycję – jako podmiotu eksperckiego, partnera dla KMP – jak również zwiększyła swoje możliwości zapobiegania i monitorowania miejsc pozbawienia wolności. opracowaliśmy nowe narzędzia badawcze wykorzystywane podczas wizytacji miejsc pozbawienia wolności.

Polska Koalicja Social Watch

Stowarzyszenie brało także udział w pracach *Polskiej Koalicji Social Watch*. Social Watch to międzynarodowa sieć organizacji pozarządowych działająca na rzecz szeroko pojętego rozwoju społecznego. Koalicja zawiązała się (w 1996 r.) żeby monitorować to, jak poszczególne rządy realizują swoje zobowiązania międzynarodowe w tej sferze. Sieć funkcjonuje na zasadzie decentralizacji i oddolnych inicjatyw w poszczególnych krajach. Do tej pory takie lokalne koalicje Social Watch zorganizowały się już w 60 krajach. W Polsce po raz pierwszy w 2008 roku, przy udziale 12 organizacji pozarządowych. Funkcjonowanie koalicji koordynuje Koalicja KARAT.

W 2008 r. w 60. rocznicę uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka zaprezentowany został pierwszy **Polski Raport Social Watch 2008 – Czas na prawa**, w opracowywaniu którego brało udział Stowarzyszenie.

Nowe projekty

Od lutego 2008 r. Stowarzyszenie będzie realizowało ze środków Open Society Institute projekt „Watch 24”. Będzie on kontynuacją poprzednich działań. W jego ramach przewidziane jest: przeprowadzenie 2 monitoringów, wspieranie prac Porozumienia na rzecz wprowadzenia OPCAT, a także prowadzenie poradnictwa prawnego w warszawskich więzieniach. We współpracy z Fundacją Sławek będziemy także wspierali działania postpenitencjarne.

Stowarzyszenie przy realizacji zadań Sekcji „Wolność” współpracuje z: Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Fundacją Sławek, Koalicją Karat, a także z Instytutem Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich i działającym w jego ramach Krajowym Mechanizmem Prewencji.

INNE DZIAŁANIA STOWARZYSZENIA

Poza działalnością prowadzoną w Sekcjach Stowarzyszenie podejmuje także innego rodzaju aktywności.

Dialog pomiędzy organizacjami a instytucjami publicznymi

Członkowie Stowarzyszenia działają na rzecz poprawy dialogu pomiędzy organizacjami pozarządowymi a instytucjami publicznymi. W ramach tych działań przedstawiciel Stowarzyszenia został wybrany do **Forum Dialogu Społecznego m.st. Warszawy**. Jest to ciało złożone z przedstawicieli organizacji pozarządowych, które jest organem doradczym przy Prezydencie m.st. Warszawy. Jego celem jest ułatwienie dialogu pomiędzy sektorami, a także wypracowanie jego ram. Przedstawiciel Stowarzyszenia – Witold Klaus był w latach 2006-2007 Przewodniczącym Forum, a od 2008 r. zasiada w jego Prezydium.

Przedstawiciel Stowarzyszenia – Witold Klaus został także wybrany do **Rady ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi przy Wojewodzie Mazowieckim**. Jest to ciało złożone z przedstawicieli różnych organizacji z terenu Mazowsza, którego celem jest poprawienie współpracy pomiędzy sektorami.

Dostęp obywateli do nieodpłatnej pomocy prawnej

Stowarzyszenie działa także na rzecz zwiększenia dostępu obywateli do bezpłatnej pomocy prawnej. Uczestniczy ono w nieformalnej koalicji kilku organizacji pozarządowych współpracujących z kolejnymi rządami przy opracowywaniu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej. Do tej pory braliśmy udział w konsultacji 5 projektów ustaw lub założeń do nich.

Przedstawiciel Stowarzyszenia – Witold Klaus jest także członkiem **Rady Ekspertów** Programu **Obywatel i Prawo** prowadzonego przez Instytut Spraw Publicznych i Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

Ponadto Stowarzyszenie aktywnie działa w **Komisji Dialogu Społecznego ds. Poradnictwa Specjalistycznego**, działającej przy Biurze Polityki Społecznej Urzędu m.st. Warszawy. Grupuje ona różne organizacje poradnicze z terenu Warszawy, wypracowując wspólne płaszczyzny działania pomiędzy nimi.

Stowarzyszenie przy realizacji tych działań szczególnie blisko współpracuje z: Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Instytutem Spraw Publicznych, Fundacją im. Stefana Batorego, Fundacją Uniwersyteckich Poradni Prawnych, Stowarzyszeniem Centrum Informacji Społecznej CIS, Związkiem Biur Porad Obywatelskich, Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności, a także z Urzędem m.st. Warszawy, Wojewodą Mazowieckim, Ministerstwem Sprawiedliwości.